

Den förste kejsaren av Qin skapade – på gott och ont – totalitarismens administrativa grundkoncept

av Bengt-Åke Wennberg

Jag skiljer mellan spontana samtal och arrangerade samtal. Denna blogg vill inspirera till **arrangerade samtal** om det samspele som präglar – eller borde prägla – vår tid. Vi kallar den typ av samtal som har ett sådant syfte för **utforskande samtal** eller **fokusgrupper**. Vem som helst kan ordna sådana möten.

Mitt motiv till att rekommendera detta är att jag tycker mig se att vi – och då inte bara i Sverige – driver mot mer auktoritära mönster för våra överläggningar och därmed förlorar den demokratiska idé som präglat västerlandet sedan länge. Åsiktskorridoren har blivit allt smalare och riskerar att övergå i en totalitarism av ett helt nytt slag eftersom beslut och samtal som borde vara demokratiska inte verkar kunna komma till stånd.

Ett tecken på denna tendens är att frihet i dag alltmer och av många kommit att definieras som frihet **från** socialt ansvar. Detta ansvar överlämnas till statliga och abstrakta strukturer. Men vi är sociala varelser som behöver leva i en social gemenskap. Vi behöver därför också frihet **till** att självständigt och utifrån eget val skapa konstruktiva relationer med dem som vi har anledning att knyta an till och som vi vill stödja och hjälpa. Jag kom att tänka på detta

SAMARBETSDYNAMIK AB
Ölsdalen 134, 693 91 Degerfors, telefon 070 590 94 30
Email: bengt-ake.wennberg@samarbetsdynamik.se
<http://www.samarbetsdynamik.se>

när jag lyssnade på sången "**reconnect**" där lyriken skrivits av en av våra nätverksmedlemmar – Thomas Ekbohm.

Upplevelser av frihet är alltid beroende av den sociala kontext som kan skapas kring individen. Att självständigt kunna ta sig en plats i och medverka till att forma denna kontext är själva grunden för det vi kallar demokrati. Jag ser budskapet i lyriken i "reconnect" som särskilt viktig just i vår tid eftersom en egenskap hos totalitarismen är att överheten betraktar de underställda som pjäser de kan flytta runt och dirigera för att bekräfta överhetens egna subjektiva ideal och föreställningar om vad de **tror** är ett gott liv för "alla".

Detta synsätt har en flera tusen år gammal tradition. Det förtryck som denna ambition innebär har mänskligheten sedan länge försökt komma till rätta med. I SVT2 sändes 12 oktober i år ett koreansk program om den förste kejsaren i Kina, Shi Huangdi som levde 259 – 210 f.Kr. Han skaffade sig en gigantisk och slagkraftig armé som kunde erövra alla de andra småstaterna och skapa ett enat Kina. För att hålla samman sitt enorma rike formulerade han en helt ny administrativ idé i vilken individen blev en singulär pjäs som överheten kunde manipulera och styra efter sin önskan. Några exempel.

Shi Huangdi valde ut ämbetsmän utifrån deras meriter och inte efter deras börd eller härkomst. Det vill säga, han negligerade den redan existerande sociala strukturen. Han delade upp landet i militärdistrikt som ersatte de gamla småstaternas administration. Det vill säga han skaffade sig kontroll över invånarna med hjälp av sin militära makt. Han införde ett enhetligt betalningssystem med enhetliga mynt. Det vill säga han skapade ett medel för att centralt kunna kontrollera de underställdas vardagliga transaktioner.

Han avskaffade de olika småstaternas skriftspråk och ersatte det med ett enhetligt språk. Genom att förändra språkbruket formade han därmed begränsningar för vad som kunde skrivas och sägas och därmed begripliggöras i riket. Han utarbetade dessutom ett administrativt system som gjorde det möjligt för överheten att få en aktuell bild av alla ekonomiska transaktioner och andra händelser i riket. Alla dessa åtgärder bröt sönder den sociala kontext som tidigare funnits. De centraliserade makten till honom själv.

I Shi Huangdis eftermäle sägs att han var en tyrann – även om han också genom sitt auktoritära styre åstadkom att ekonomin blomstrade och att Kina som nation fick större makt. Han påbörjade exempelvis byggandet av den kinesiska muren. Det var ett företag som vittnar om att landet hade tillgång till stora resurser och var rikt. Nackdelen med Huangdis styre var att de förändringar han införde krävde en centraliserad maktapparat. För att få till stånd denna behövde han sannolikt förtrycka och undanröja all opposition och sudda ut den tidigare sociala kontexten.

När jag läste en artikel i GP om hur kapitalismen fungerade i Kina så slog det mig att man där fortfarande följer i den förste kejsarens spår. Ett sådant spår är att samtal, överläggningar och analyser görs på elitens och maktens villkor. Elitens syn på hur samhället "skall vara" styr

det offentliga samtalet. Syftet med offentliga överläggningar blir då att "få folket att" forma just sådana samspelelement som är i överensstämmelse med maktens ambitioner att skapa det samhälle som överheten ser som "gott".

Så länge som välståndet växer kan överheten tillåta sig att "offra" människor, folkgrupper och bygder – de vill säga sociala konstellationer – som inte "passar in" i deras bild av samhället. Lidandet som vissa medborgare och grupper drabbas av genom förtrycket kommer då, även av "folket", att accepteras som en oundviklig "restpost" för samhällets välstånd.

Hitler använde sig av denna princip. Detta gör numera i dag också ledningen i de flesta auktoritativt styrda samhällen. Trixet som dessa överheter använder sig av är detsamma som Shi Huangdi använde sig av. Den ledande överheten och eliten skaffar sig ett så stort ekonomiskt inflytande att man i princip kan kontrollera och styra forskning, utveckling, investeringar och produktion i den riktning man själv ser som önskvärd.

Problem uppstår för alla i samhället när det tankemönster, och den administration som eliten upprätthåller och ordnar samhället efter, inte längre skapar den ökade välfärd och enhet som utlovas och i stället genererar kaos, kriminalitet, otrygghet och missnöje. För att berättiga sitt maktinnehav brukar makthavarna då ta till alltmer irrationella, desperata och våldsamma åtgärder. Hitler startade exempelvis erövringskrig och Kina blir i dag alltmer benägen att på grund av inre problem utöka sin maktsfär. Jag tycker inte att dessa destruktiva skeenden historiskt sett är svåra att upptäcka för någon. De återkommer om och om igen. Detta har varit uppenbart sedan länge.

Problemet för den auktoritära idén är att nya samspelelement i befolkningen ständigt uppträder i ny form i takt med att samhället förändras. En demokratisk idé har förutsättningar att korrigera detta. Den har uppstått eftersom man förstått att samspel och sociala skeenden är en **kollektiv aktivitet**.

Samspelet "växer fram" mellan de som är berörda. Någon enstaka person, grupp eller parti kan därför inte styra och kontrollera mönstret eller isolerat och på egen hand komma fram till hur detta samspel borde ske eller hur mönstret borde se ut.

Det har därvid med tiden visat sig vara en svår konst att gemensamt formulera reformer och övergripande administrativa strukturer så att de inte innebär ett förtryck av några. Vill vi komma fram till en organisering och en administration som främjar alla individers självkänsla och frihet behöver vi därför hjälpas åt att inventera och förstå både de positiva och negativa effekterna av de nya mönster som ständigt växer fram i vårt gemensamma liv i spåren av större kunskaper och bättre teknik. Detta är den demokratiska grundidén.

I dag är det inte längre så. Samspelelement som utvecklats har kommit i otakt med den formella demokratin. De som av oss är utsedda att värna om demokratin har förlorat kontakten med medborgarna. Därför krävs nu arrangerade samtal med syfte att upptäcka

21-10-21

vilka underliggande och destruktiva grundmönster som vi nu var och en – som chef, medarbetare, forskare, konsult och medborgare borde försöka påverka för vårt gemensamma bästa. Då kan demokratin återställas.

Utän den kunskap som kan vinnas genom samtal om detta tema stannar samtalen vid gissningar och ett fåfängt hopp om att överheten eller *någon annan* ensidigt skulle kunna ändra det mönster vi *gemensamt* skapar. Detta är *inte* demokratiskt. Tror vi på en sådan orealistisk lösning blir vi alla vanmäktiga och offer för maktens ambitioner eftersom ingen av oss från vår isolerade position kan se hur vi i demokratisk anda skulle kunna ändra de samspelsmönster som är destruktiva för oss alla. Poängen som jag vill föra fram är att vem, eller vilka som helst inom sin kontext, kan skapa sådana arrangerade samtal och bidra till denna kunskapsgenerering.

Arrangerade samtal skulle då kunna vara *ett* sätt att "reconnect" och därmed bidra till att erövra sådan kunskap om förutsättningarna för att skapa den demokrati som vi alla vill ha.

Det är sådant jag grubblar på.

<https://youtu.be/w2cm-psmidw>

Denna blogg kan laddas ner som pdf här

<https://menvart.se/Filerpdf/2021-bloggar/Blogg2110206.pdf>

Underlag

Danielsson U (2020): Världen själv. Stockholm: Fri Tanke.

Göransson Bengt (2010): Tankar om politik. Falun: Ersatz.

Göransson m.fl. (1988): Den inre bilden – Aspekter på kunskap och handling: Malmö: Carlssons Bokförlag.

Laloux (2017): Reinventing Organizations – en guide till att skapa kreativa organisationer. Stockholm: Liber.

Rydén L (2015). Komma till tals: komma till sin rätt: komma till rätta med. Om organisatoriska arbetsmiljörisker och hur man kan komma till rätta med dem. Estland: ElleErr Konsult.

Rydén L (2020): Diskursiv arbetsmiljö – ett nytt perspektiv på organisatorisk arbetsmiljö. Stockholm: Doktorsavhandling i Företagsekonomi vid Kungliga Tekniska Högskolan.

Wennberg B-Å, Hane M (2002): Samtal med arbetsterapeuter om arbetsmiljöns brister, risker och glädjeämnen. Stockholm: Sveriges Arbetsterapeuter.